

Griendencollege

Programma van toetsing onderbouw 2025-2026

Vak: Mens en maatschappij

Docenten: Bart van Beek
2025-2026

Het leergebied Mens & Maatschappij kijkt naar de wereld als leefomgeving van de mens en de mens als onderdeel van diezelfde wereld. Door vanuit meerdere perspectieven (historisch, economisch, geografisch, filosofisch en maatschappelijk) naar de soms complexe en steeds veranderende wereld om hen heen te kijken, leren leerlingen die wereld te begrijpen. M&M biedt kennis en vaardigheden als handvatten om ontwikkelingen, verschijnselen en vraagstukken niet alleen te begrijpen, maar erover ook een mening te vormen, die te waarderen en te beoordelen. Met dit als basis kunnen leerlingen in voorkomende gevallen weldoordachte keuzes van persoonlijk en algemeen belang maken.

Tevens draagt het leergebied eraan bij dat leerlingen begrip krijgen voor de wijze waarop mensen in andere tijden of op andere plaatsen hun keuzes gemaakt hebben of maken. Het leergebied sluit aan op de interesses, leefwereld en ontwikkelingsfase van de leerling maar stopt daar niet. M&M beoogt leerlingen met nieuwe werelden in contact te brengen, om vanuit nieuwe perspectieven te leren kijken en om vragen op te werpen. Het is van belang om de buitenwereld (het terrein van het leergebied) letterlijk en figuurlijk de klas in te brengen, maar ook om met leerlingen de buitenwereld (de omgeving, nationaal of internationaal) in te trekken. Door het leergebied M&M ontwikkelen leerlingen een brede en genuanceerde kijk op en persoonlijke betrokkenheid bij de wereld om hen heen en zijn zij aan het eind van hun schoolloopbaan voldoende toegerust voor de volgende stap in hun persoonlijk en maatschappelijk leven.

Voor het vak mens en maatschappij maken we gebruik van de methode 'Plein M' van uitgeverij Noordhoff. Deze methode bestaat uit 4 losse leerwerkboeken die we behandelen. Per week hebben de leerlingen 2 lessen M&M van 50 minuten per les.

Het programma van mens en maatschappij omvat de volgende kerndoelen:

Kerndoel 36: De leerling leert betekenisvolle vragen te stellen over maatschappelijke kwesties en verschijnselen, daarover een beargumenteerd standpunt in te nemen en te verdedigen, en daarbij respectvol met kritiek om te gaan.

Kerndoel 37: De leerling leert een kader van tien tijdvakken te gebruiken om gebeurtenissen, ontwikkelingen en personen in hun tijd te plaatsen. De leerling leert hierbij over kenmerkende aspecten van de volgende tijdvakken:

- tijd van jagers en boeren (prehistorie tot 3000 voor Chr.);
- tijd van Grieken en Romeinen (3000 voor Chr. – 500 na Chr.);
- tijd van monniken en ridders (500 – 1000);
- tijd van steden en staten (1000 – 1500);
- tijd van ontdekkers en hervormers (1500 – 1600);
- tijd van regenten en vorsten (1600 – 1700);
- tijd van pruiken en revoluties (1700 – 1800);
- tijd van burgers en stoommachines (1800 – 1900);
- tijd van wereldoorlogen (1900 – 1950), en
- tijd van televisie en computer (1950 – heden).

De leerling leert daarbij in elk geval de relatie te leggen tussen de gebeurtenissen en ontwikkelingen in de 20e eeuw (waaronder de Wereldoorlogen en de Holocaust), en hedendaagse ontwikkelingen. De vensters van de canon van Nederland dienen als uitgangspunt ter illustratie van de tijdvakken.

Kerndoel 38: De leerling leert een eigentijds beeld van de eigen omgeving, Nederland, Europa en de wereld te gebruiken om verschijnselen en ontwikkelingen in hun omgeving te plaatsen.

Kerndoel 39: De leerling leert een eenvoudig onderzoek uit te voeren naar een actueel maatschappelijk verschijnsel en de uitkomsten daarvan te presenteren.

Kerndoel 40: De leerling leert historische bronnen te gebruiken om zich een beeld van een tijdvak te vormen of antwoorden te vinden op vragen, en hij leert daarbij ook de eigen cultuurhistorische omgeving te betrekken.

Kerndoel 41: De leerling leert de atlas als informatiebron te gebruiken en kaarten te lezen en te analyseren om zich te oriënteren, zich een beeld van een gebied te vormen of antwoorden op vragen te vinden.

Kerdoel 42: De leerling leert in eigen ervaringen en in de eigen omgeving effecten te herkennen van keuzes op het gebied van werk en zorg, wonen en recreëren, consumeren en budgetteren, verkeer en milieu.

Kerdoel 43: De leerling leert over overeenkomsten, verschillen en veranderingen in cultuur en levensbeschouwing in Nederland, leert eigen en andermans leefwijze daarmee in verband te brengen, en leert de betekenis voor de samenleving te zien van respect voor elkaars opvattingen en leefwijzen, en leert respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Kerdoel 44: De leerling leert op hoofdlijnen hoe het Nederlandse politieke bestel als democratie functioneert en leert zien hoe mensen op verschillende manieren bij politieke processen betrokken kunnen zijn.

Kerdoel 45: De leerling leert de betekenis van Europese samenwerking en de Europese Unie te begrijpen voor zichzelf, Nederland en de wereld.

Kerdoel 46: De leerling leert over de verdeling van welvaart en armoede over de wereld, hij leert de betekenis daarvan te zien voor de bevolking en het milieu, en relaties te leggen met het (eigen) leven in Nederland.

Kerdoel 47: De leerling leert actuele spanningen en conflicten in de wereld te plaatsen tegen hun achtergrond, en leert daarbij de doorwerking ervan op individuen en samenleving (nationaal, Europees en internationaal), de grote onderlinge afhankelijkheid in de wereld, het belang van mensenrechten en de betekenis van internationale samenwerking te zien.

PTO mens en maatschappij leerjaar 1 Leerweg: KBL

Periode	Eindtermen/deeltaken: wat moet je kennen en kunnen?	Inhoud onderwijsprogramma; wat ga je hiervoor doen?	Toetsvorm, -duur (en evt. toetscode)	Herkansing ja/nee?	Weging
1	Kerdoelen: 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 46,47 Vaardigheden: 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18	Uit Plein M - flex-boek 1 deel A - Leren hoofdstuk 1: Arm en rijk - Leren hoofdstuk 2: Mens en aarde	MMBKT-101 Naam van toets: Welvaart & Aarde Duur van toets:50 minuten <u>In de toetsweek</u>	Nee	1
1	Kerdoelen: 41, Vaardigheden: 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18	- Aan de hand van een kaart leer je de topografie van Nederland	MMBKT -102 Naam van de toets: Topografie van Nederland Duur van toets:50 minuten	Ja	1

3	Kerdoelen: 41, Vaardigheden: 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18	- Aan de hand van een kaart leer je de topografie van Europa	MMBKT -106 Naam van de toets: Topografie van Europa Duur van toets: 50 minuten	Ja	1
	Kerdoelen: 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 47 Vaardigheden: 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18	Uit Plein M - flex-boek 1 deel B - Leren Hoofstuk 7: De wereld in handen - Leren Hoofdstukdef 8: Strijd om vrijheid en gelijkheid	MMBKT 107 Naam van toets: Wereld & Vrijheid Duur van toets: 50 minuten <u>In de toetsweek</u>	Nee	1
	Kerdoelen: 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 46, 47 Vaardigheden: 2, 3, 5, 6, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 18	- Je gaat een kijkdoos maken met als thema de gouden eeuw	MMBKT-108 Praktische opdracht Naam van de opdracht: Kijkdoos "de gouden eeuw" Duur van de opdracht: 200 minuten	Nee	1

Eindcijfer KBL = MMBKT 101 + MMBKT 102 + MMBKT 103 + MMBKT 104 + MMBKT 105 + MMBKT 106 + MMBKT 107 + MMBKT 108 / 10

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences

University of Applied Sciences